

Resûlullah'ın Günahlardan Sakındırırken Başvurduğu Başlıca Yöntemler -Sahîh-i Müslim Özelinde-

 Ahmet Özdemir*

Atıf/©: Özdemir, Ahmet, Resûlullah'ın Günahlardan Sakındırırken Başvurduğu Başlıca Yöntemler -*Sahîh-i Müslim* Özelinde-, Artuklu Akademi 2019/6 (2),307-327.

Öz: Hz. Peygamber tüm insanlık için müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderilmiştir. Birçok hadiste İslam dininin emirlerini yerine getirenler için müjdeler bulunurken, günah işleyenler için de çeşitli uyarılar yer almaktadır. Bu çalışmada Resûlullah'ın günah işlemekten ümmetini sakındırırken başvurduğu başlıca metotlar ele alınmaktadır. Hz. Peygamber'in söz ve fiilleri incelendiğinde günahattan Müslümanların uzak durmasını sağlamak üzere pek çok etkili yöntem başvurduğu görülmektedir. Temel hadis kaynaklarından olan Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî'nin (ö. 261/875) *el-Câmi u's-sahîh* adlı eserindeki hadisler incelenerek günahlardan uzak tutmada başvurulan yöntemler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda günah olan davranışlarla ilgili yapılan uyarılar belirlenirken bazen hadis metni tercüme olarak tırnak içinde aynen aktarılırken bazen de sadece hadis metnindeki manaya işaret etmekle yetinilmiştir. Hz. Peygamber'in günah davranışlardan sakındırma metotlarını tespit edilmesi yasak olan fiilin mekruh ya da haram olarak nitelenmesinde yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Fıkıh, *Sahîh-i Müslim*, günah, yasaklamak, azap.

The Main Methods Used by the Messenger of Allah to Avoid Sins -In the Example of Hadiths In Sahih-i Muslim-

Citation/©: Özdemir, Ahmet, The Main Methods Used by the Messenger of Allah to Avoid Sins -In the Example of Hadiths In Sahih-i Muslim-, Artuklu Akademi 2019/6 (2),307-327.

Abstract: The Messenger of Allah was sent as a herald and stimulus for all mankind. In many hadith, one can find glad tidings for those who follow the orders of religion, and warnings for those who committing sin. This study discusses the methods used by the Prophet Muhammad (p.b.u.h.) while prevising his ummah from sins. When looked into hadith and deeds of the Messenger of Allah, it can be seen that He used many effective methods to keep Muslims away from committing sin. This paper relies on the hadiths on this particular subject included in Muslim b. Hajjâj al-Kushayrî's (d. 261/875) work

* Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Hukuku Anabilim Dalı, aozdemir@kastamonu.edu.tr.

named al-jām'ī al-sahīh. All the hadiths in the book are elaborated and the methods used by the Prophet are determined. The method used in this study while determining the act that are considered sin consists of quoting the translation of the hadith and sometimes the meaning of the hadith text is pointed out. Determining the methods of avoiding acts considered as sin also contributes to determine disliked and forbidden acts.

Keywords: Fiqh, Sahih of Muslim, sin, prohibition, punishment.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Giriş

Allah'ın varlığını ve birliğini, Hz. Muhammed'in nübüvvetini kabul eden bir kişi iman dairesine girmektedir. Bu kişiden beklenen, hayatını dinin emir ve yasaklarına göre şekillendirmesidir. Ancak dünyanın bir imtihan yeri olmasının da etkisi ile Müslümanlar zaman zaman cüzî iradelerini yanlış şekilde kullanarak nefislerinin arzularına yenik düşerek şeytana uyabilmektedirler. İnsanoğlu aklı ile yanlış gördüğü davranışları bile, heva ve hevesine uyarak işleyebilmektedir. Bu sebeple günaha düşülmemesi hususunda kuvvetli uyarıcıların olması gerekmektedir.

308 Hz. Peygamber'in görevi, İslam dinini sadece tebliğ ile sınırlı değildir. Vahyin ulaştırılmasının yanında tebyîn etmek¹ (açıklama) ve İslam'ın bir bütün olarak Müslümanların hayatlarında tatbik edilmesi için çaba sarf etmek de görevleri arasındadır. Hz. Peygamber'in söz ve fiilleri incelendiğinde Müslümanların günahattan uzak durmasını sağlamak üzere pek çok etkili yöntemle başvurduğu görülmektedir.

Hz. Resûlullah'ın günah davranışlardan sakındırma metotlarını tespit ederek birçok faydalı sonuca ulaşmak mümkündür. Bu sayede, yasak olan fiilin mekruh ya da haram olarak nitelenmesinde isabetli hüküm vermek mümkün olacaktır. Yasak olan bir davranış küçük günah veya büyük günah olarak tanımlanmakta ve efâl-i mükellefin tasnifinde tenzihen mekruh, tahrimen mekruh ve haram olmak üzere üç farklı tasnif söz konusu olmaktadır.² Bu tanım ve tasnifler bakımından isabetli karar vermek, yasak fiilden uzak durma ile ilgili uyarının yapılış şekline göre mümkün olacaktır.

Temel İslam ilimleri içerisinde Müslümanların davranışlarına doğrudan şekil veren ve onları yönlendiren ilim fıkıh ilmidir. Dolayısıyla fert ve toplum hayatında haram olan davranışların yerleşmemesi için ilmî

¹ Ebû İshâk eş-Şâtibi, *el-Muvafakat*, trc. Mehmet Erdoğan, (İstanbul: İz Yayıncılık, 1993), III, 290.

² Abdülkerim Zeydân, *el-Veciz fi usûli'l-fikh*, (Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1976), 46.

metotlarla çaba sarf etmek öncelikle fakihlerin görevidir. Bu görevi yerine getirecek fakih için Hz. Peygamber'in ikaz metotları başvurulacak temel kaynaklardandır.

Bir bilginin öğrenilebilmesi için bir defa bilgiyi sunmak yeterli olabilir. Ancak öğrenilenlerin davranışa dönüşmesi ve eski yanlışlara dönülmemesi için tekrara başvurmak kaçınılmazdır.³ Öğüt alma ve öğüt vermenin sürekliliği sağlanabildiği ölçüde iyiye yönelme, kötünden uzak kalma mümkün olacaktır. Hz. Peygamber'in günahtan sakındırmak için yaptığı ikazların tespiti, hayatını İslam'ın çizgilerini aşmadan yaşamak isteyen Müslümanlar için faydalı bir öğüt alma imkânı sunacaktır.

Risalet görevi süresince Hz. Peygamber birçok farklı yonteme başvurarak ümmetine uyarılarda bulunmuştur. Burada çalışmanın sınırlılığı göz önüne alınarak sadece konuyla ilgili başlıca yöntemler ele alınmaktadır.

I. Günah Davranışlardan Sakındırmak İçin Başvurulan Başlıca Yöntemler

Hz. Peygamber bir davranışın günah olduğunu ve sakınılması gerektiğini pek çok farklı şekilde haber vermiştir.⁴ Nifaka, şirke, küfre veya dalâlete düşmek, lanete uğramak, uhrevî azabı hak etmek, hüsrana uğramak, hatalı olmak ve Allah'ın rahmetinden uzak kalmak günah fiilleri ifade etmek üzere başvurulan başlıca ikaz şekilleridir.

A. Günah Olan Fiili, Münafıkların Davranışına Benzetmek

Münâfık kelimesi, kalbiyle inanmadığı halde kendisini mü'min olarak gösteren kimse demektir.⁵ Kişinin özü ile sözünün bir olmayıp, ikiyüzlü davranması şahsiyet ve karakter bozukluğundan kaynaklanmaktadır. Kalben iman etmediği halde mü'min olduğunu söyleyenler en ağır uhrevî cezayı hak etmektedirler.⁶ Hz. Peygamber bazı davranışlardan ümmeti sakındırmak üzere, bu günahı işleyenleri insanlık bakımından en düşük mertebede olan münafıklara kısmen veya tamamen benzetme yoluna gitmiştir. Nifaka düşmekten endişe eden halis iman ehli için bu metodun, yanlış davranıştan sakındırma bakımından oldukça etkili olduğunu söylemek mümkündür.

³ Suat Cebeci, *Etkili Din Öğretimi*, "Din Öğretimi Yöntemleri", (İstanbul: Tıdef Yayınları, 2010), 309.

⁴ Anlam ve yorum açısından hadislerdeki nehiyler için bkz. Sezai Engin, *Hz. Peygamber'in Yasakları*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 2015).

⁵ Seyyid Şerif Cürcanî, *et-Ta'rifât*, (Beyrût: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1983), I, 40.

⁶ Bkz. en-Nisâ Süresi, 4/140.

Yalan söylemek, verdiği sözü tutmamak, vadettiği şeyi yerine getirmemek, emanete hıyanet etmek, düşmanlıkta aşırı gidip haddi aşmak yasak olan davranışlardandır. Hz. Peygamber, sayılan bu davranışların münafıkların özelliklerinden olduğunu beyan ederek⁷ nifaktan kendisini kurtarmak isteyen Müslümanların bu ve benzeri davranışlardan uzak durması gerektiğini haber vermiştir.

Meselâ hicret eden Müslümanlara en zor zamanlarında canlarıyla ve mallarıyla destekçi olan ensarın Hz. Peygamber nezdinde ayrı bir değeri olmuştur. Tüm Müslümanların da bu duygu ve yaklaşım içinde olması gerekir. Ensara karşı olumsuz tavır ve hareketlerde bulunmak Müslümana yakışmayan günah bir davranış olacaktır. Nitekim Hz. Resûlullah, “*Ensarı sevmek iman alametidir. Onlara buğzetmek ise nifak alametidir.*”⁸ buyurarak böyle bir yanlışla düşülmemesi konusunda inananları uyarmıştır.

Mü’minlerin titizlikle yerine getirmeleri gereken temel vazifelerden olan namaz ibadetine gereken özen ve hassasiyetin gösterilmemesi vebal ve sorumluluk doğuracaktır. Farz olan namaz ibadetinde ihmalkâr davrananlara uyarı olarak münafıkların namaz kılma şekli tavsif edilmiştir. Buna göre münafıklar, ikindi namazını kerahet vaktine kadar geciktirir, kuşun yem gagalaması gibi hızlıca kılar.⁹ Bu benzetme, namazını son dakikalara bırakıp, hızlıca kılan müslümanlar için ciddi bir ikaz niteliğindedir. Bu uyarının ciddiyetinin farkında olan bir mü’min, başta namaz olmak üzere tüm ibadetlerinde gereken hassasiyeti gösterecektir.

Yatsı ile sabah namazını kılmada huzur ve huşu bakımından gereken özeni göstermek gerekir. Resûlullah (s.av) “*Şüphesiz münafıklara en ağır gelen namaz yatsı ile sabah namazlarıdır.*”¹⁰ buyurarak bu konuda hatalı davrananların nifaka düşme endişesi taşınması gerektiğini bildirmiştir.

B. Günahın Kişiyi Şirke ve Küfre Düşüreceği Uyarısında Bulunmak

Amelin imandan bir cüz olup olmadığı ve işlenen günahların kişiyi dinden çıkarıp çıkarmadığı konusu kelim ilminde uzun bahislerle ele alınan bir mevzudur.¹¹ Ehl-i sünnet mezheplerinde genel kabul, Müslümanın büyük

⁷ Bkz. Müslim, İmân, 106-107. Ayrıca bkz. Buhârî, İmân, 38; Ebû Dâvûd, es-Sünne, 4688.

⁸ Müslim, İmân, 128.

⁹ Bkz. Müslim, Mesâcid, 195.

¹⁰ Müslim, Mesâcid, 252.

¹¹ Sönmez Kutlu, *İmam Mâturîdî ve Mâturîdîlik*, (Ankara: Otto Yayınları, 2011), s. 45-46.

günah işlese bile kâfir olarak tanımlanamayacağı,¹² bunun yerine *günahkâr Müslüman* tanımının uygun olacağı şeklindedir.¹³ Buna karşılık hâriciler başta olmak üzere bazı itikadî gruplar günahın kişiyi dinden çıkaracağını iddia etmişlerdir.¹⁴

Hz. Peygamber'in hadisleri incelendiğinde bazı günahlarda küfürle bağlantı kurulduğu görülmektedir. Hadislerden hüküm çıkarırken tek bir hadisten hareket ederek sonuca varmak yerine, konu ile ilgili rivayetlerin geneli hakkında bilgi sahibi olmak doğru hüküm verebilmek için göz önünde tutulması gereken önemli bir husustur. Bu ilkeden hareket eden mezheplerin geneli, ameli imandan bir cüz saymayarak hadislerde küfür olarak nitelenen bazı davranışları tevil etmişlerdir. Bu şekilde vârid olan hadisler insanları günahlardan mübalağa ve tağliz yoluyla men etme amacı taşımaktadır.¹⁵ Bu sebeple hadislerdeki şirke ve küfre girme şeklindeki beyanları hakiki manada dinden çıkma olarak anlamayıp; "Kâfirlerin davranışına benzer davranmış olur. Büyük günaha girmiş olur. Kuvvetli bir imana sahip olmayıp her an küfre düşme tehlikesindedir. Küfran-ı nimette bulunmaktır. Hak ve hakikatin üstünü örtmektedir." şeklinde anlamak doğru olacaktır. Konu ile ilgili nasların arasını telif edebilmek ve günah ile iman bağlantısı hakkındaki farklı hadisler arasında tutarlı bir yaklaşım ortaya koyabilmek bu şekilde yorum ve anlama metoduna başvurulmasının isabetli olduğunu söylemek gerekir.

Bir davranış hakkında hadislerde küfre ve şirke düşüreceği uyarısı bulunuyorsa bu fiilin fikhî hükmünün her bir hüküm özelinde farklı durum olma ihtimali olmakla birlikte, genel olarak haram hükmünü taşıyacağını söylemek mümkündür.

Hz. Peygamber, "*Müslümana sövmek fısktır. Onunla savaşmak küfürdür.*"¹⁶ buyurarak haksız yere bir Müslümanı öldürmeyi küfür olarak tanımlamış; ümmetine son uyarı ve tavsiyelerini yaptığı veda hutbesindeki "*Benden sonra birbirinin boynunu vuran kâfirlere dönmeyin.*"¹⁷ ikazında da haksız yere öldürme fiilini küfür ile beraber zikretmiştir.

¹² Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd Mâturîdî, *Tefsîrül-Kur'âni'l-Azîm*, (Beyrût: Dâru'l-Kütüb'l-İlmiyye, 2005), II, 13; Sa' d'üddin Teftâzânî, *Şerhu'l-akâid*, trc. Süleyman Uludağ, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 209-212.

¹³ Mustafa Sinanoğlu, "İmân", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/iman#1> Erişim Tarihi: 20.07.2019.

¹⁴ Abdülkâhir el-Bağdâdî, *Kitâbu usûli'd-dîn*, trc. Ömer Aydın, (İstanbul: İşaret Yayınları, 2016), 286; Ebû'l-Hüseyn el-Hayyât, *el-İntisar*, trc. Yüksel Macit, (İstanbul: Endülüs Yayınları, 2018), 185.

¹⁵ Teftâzânî, *Şerhu'l-akâid*, 211.

¹⁶ Müslim, İmân, 116.

¹⁷ Müslim, İmân, 118.

Benzer şekilde insanlardaki iki kötü davranış olarak, -elinde bir delil olmaksızın- bir kişi hakkında babasının belli olmayıp nesebinin bozuk olduğunu iddia etmek ve ölünün arkasından cahiliye toplumun yaptığı şekilde haddi aşarak ve isyan ederek ağıt yakmak *küfür* olarak tanımlanmıştır.¹⁸

Zorunlu maslahatlardan biri de neslin muhafazasıdır. Hz. Peygamber'in bu konuda özel uyarılarda bulunduğu görülmektedir. Nitekim Hz. Peygamber'in "*Babalarınızı inkâr etmeyin. Her kim babasını inkâr ederse bu küfürdür.*"¹⁹ beyanı bu konudaki ciddi ikazlarına örnektir.

Bir Müslümanı tekfir etmek büyük günahlardan kabul edilmesi dolayısıyla Hz. Peygamber bu yanlış davranıştan uzak durması için ümmeti uyarırken din kardeşi hakkında böyle bir iddiada bulunan kimsenin söylediği söz doğru değilse sözün kendisine döneceğini ve küfre düşeceğini haber vermiştir.²⁰

Hz. Peygamber "*Şüphesiz ki, kişi ile şirk ve küfür arasında namazı terk etmek vardır.*"²¹ beyanı ile de Müslümanları diğer inanç sahiplerinden ayıran temel vasfın namaz kılmak olduğunu ifade etmek suretiyle namaz kılmama günahını işlememeleri için Müslümanları çok etkili bir şekilde uyarmıştır.

Aynı şekilde Resûlullah'ın "*Zâni zina ederken mü'min olarak zina etmez. Hırsız hırsızlık yaparken mü'min olarak çalmaz. Şarabı içtiği anda mü'min olarak içmez.*"²² hadisi²³ de bahsi geçen günahların büyüklüğünü göstermesi bakımından oldukça etkili bir uyarı içermektedir. Hadiste geçen "*Mü'min olarak o günahı işlemez.*" beyanını dinden çıkar anlamında değil, "*Kâfirlerin davranışına benzer davranmış olur.*" "*Büyük günaha girmiş olur.*" manasında anlamak gerekir. Nitekim başka bir hadiste tevhit inancı üzerine ölenlerin zina etse de hırsızlık yapsa da cehennemde ebedi kalmayıp cennete gireceği haber verilmiştir.²⁴

Bütün bu ve benzeri örnekler göstermektedir ki; Hz. Resûlullah, yapılan günahın büyüklüğüne göre zaman zaman bir davranışı küfürle irtibatlandırmıştır. Bu şekilde ikazın yapıldığı günahların büyük günahlardan

¹⁸ Bkz. Müslim, İmân, 121.

¹⁹ Müslim, İmân, 113.

²⁰ Bkz. Müslim, İmân, 111-112.

²¹ Müslim, İmân, 134.

²² Müslim, İmân, 100.

²³ Bu hadis ile ilgili farklı yorum ve açıklama için bkz. Hilmi Karaağaç, "İtikâdî Mezheplerde İman-İslam İlişkisi", *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (2002):115; Talat Koçyiğit, "Günahkâr Müminler", *Diyanet İşler Başkanlığı Dergisi*, 9 (1970): 91.

²⁴ Bkz. Müslim, İmân, 154.

olduğunda tereddüt yoktur. Ancak bu ifadeleri sadece metne bağlı bir okuma/anlama yaparak kişiyi doğrudan dinden çıkararak davranışlar olarak anlamamak gerekir. Naslar bütüncül bir anlama çabası ile yorumlanmalıdır. Hadislerdeki küfre düşer beyanlarını ilgili nas özelinde tevil edilerek bazen imanının kemalini kaybeder, bazen nimete nankörlük yapmış olur bazen de küfre düşme tehlikesindedir diye anlamak gerekmektedir.

C. “Bizden (Benden) Değildir” Uyarısı ile Sakındırmak

Hız. Peygamber günah bir hareketten uzak durulmasını sağlamak üzere zaman zaman “*Bunu yapan bizden değildir.*” şeklinde beyanda bulunmuştur. Hız. Resûlullah günaha düşen kişiyi, sosyal ve kişisel sorumluluklarını yapmadığı için Müslüman toplumun saygıdeğer bir üyesi olma şerefine sahip olamamakla uyarmıştır. Bu durum hatalı davranıştan uzak durmak için oldukça etkili bir yaptırım içermektedir.

Müslüman topluma meşru bir gerekçe olmaksızın savaş açmak büyük bir günahdır ve haramdır. Hız. Peygamber böyle bir yanlışa düşülmemesi için “*Kim bize karşı silah taşırsa o bizden değildir.*”²⁵ ikazında bulunmuştur.

Hız. Resûlullah, çarşıda bir satıcının sattığı ürünün ıslak olanlarını çuvalın alt tarafına koyduğunu fark edince onun şahsında tüm Müslümanlara hitaben “*Aldatan benden değildir.*”²⁶ buyurmuştur. Hız. Peygamber’in bu ikazı ile muamelat hukukunda birçok hükme medar teşkil edecek temel prensipler ortaya konulmuştur. Fakihler, insanlar arasındaki ilişkilerde aldatılan ve aldatan olmamasını temine yönelik olarak hükümler vermişlerdir.

Câhiliye toplumundan kalan yanlış uygulamaların kaldırılmasına ayrı bir önem verilmiştir. Hız. Peygamber, eski âdetlerine göre hareket edip bir bela ile karşılaşınca yanaklarına vuran, yakalarını yırtan veya cahiliyet taassubu ile kabileleri savaşa, kavgaya çağırınlar hakkında “*Bizden değildir.*”²⁷, bir başka hadiste asabiyet duygusu ile hareket edip de bu uğurda savaşınlar için “*Benim ümmetimden değildir.*”²⁸ uyarısında bulunmuştur.

İnsanlar zaman zaman hırs ve arzularına yenik düşerek başkalarına ait olan mal ve mülkü kendilerine ait gösterme çabasına girebilmektedirler. Hız. Peygamber “*...Her kim kendisinin olmayan bir şeyi (haksız yere) kendisinin*

²⁵ Müslim, İmân, 161.

²⁶ Müslim, İmân, 164.

²⁷ Müslim, İmân, 165.

²⁸ Müslim, İmâre, 54.

olduğunu iddia ederse o bizden değildir.”²⁹ buyurarak böyle davranan kişilerin İslam toplumunun saygıdeğer bir üyesi olamayacaklarını haber vermiştir.

Allah’ın helal kıldığı birçok dünyevî nimeti kendilerine haram kılarak yaşama kararı alanları duyduğu zaman Hz. Resûlullah, bu kişilerin aldığı kararın yanlış olduğunu beyan etmiş ve kendisinin hayatını örnek almalarını istemiştir. Buna aykırı davrananlar hakkında ise “*Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir.”³⁰ uyarısında bulunmuştur.*

D. “Uhrevî Azap” Uyarısında Bulunmak

İnsanoğlunu vefatından itibaren kabir hayatı, mahşer ve cennet-cehennem şeklinde üç aşama halinde gerçekleşecek bir süreç beklemektedir. Uhrevî azap ile kastedilen, bu üç durumda karşılaşılabilecek cezalardır.

Kabir hayatı ölümden sonra yaşanacak ilk hayattır ve burada günahkârlar için kabir azabı bulunmaktadır. İdrardan gereği gibi sakınmayıp elbise ve bedeninin temizliğine dikkat etmemenin kabir azabına sebep olacağı haber verilerek³¹ temizliğe gereken hassasiyeti göstermeyenler uhrevî azap ile uyarılmaktadırlar.

Mahşer meydanında sorgu-sual esnasında da azap söz konusu olabilecektir. “Altın ve gümüşün hakkını vermeyen hiçbir kimse yoktur ki, kıyamet gününde bunlar ateşten levhalar haline getirilip de cehennem ateşinde kızdırılarak bunlarla sahibinin yanları, alını ve sırtı dağlanmasın. Bu levhalar soğudukça miktarı elli bin sene olan bir günde kullar arasında verilecek hüküm bitinceye kadar sahibine azap için tekrar iade olunacaklardır. Sonuçta kendisine ya cennet ya da cehenneme giden yol gösterilecektir.”³² hadisi ahiretteki sorgulanmanın yaşandığı süreçteki azaba işaret ederek Müslümanların zekât, fitre, kurban, sadaka gibi malî sorumluluklarından gaflete düşmemeleri uyarısında bulunmaktadır.

İmtihan için bu dünyaya gönderilen insanoğlunun günah olan davranışları yapmasının sonucunda varacağı yer cehennemdir. Hz. Peygamber zaman zaman cehennem cezasını hatırlatarak günah davranışlardan uzak durması için Müslümanları uyarmıştır. Hadislerdeki cehenneme gireceği uyarısı, konuyla ilgili diğer naslarla birlikte değerlendirildiğinde Müslüman kişi günahının cezasını çektikten sonra

²⁹ Müslim, İmân, 112.

³⁰ Müslim, Nikâh, 5.

³¹ Bkz. Müslim, Tahâre, 111.

³² Müslim, Zekât, 24.

cennete girecek ve cehennemde sadece inkârcı, müşrik ve münafıklar kalacaktır.³³ Dolayısıyla burada zikredilen hadislerdeki cehenneme girme uyarısını işlenen günahın büyüklüğünü beyan etme olarak anlamak mümkündür.

Büyük günahlar arasında sayılan intihar etmenin sebep olacağı büyük uhrevî azabı Hz. Peygamber şu şekilde tavsif etmiştir: “Her kim kendini bir demir parçası ile öldürürse demiri elinde, onu karnına saplar bir halde cehennem ateşinde ebedî ve daimî olarak kalacaktır. Her kim zehir içerek kendini öldürürse o kimse de zehrini cehennem ateşinde ebedî ve daimî kalarak içecektir. Kim de kendini yüksekte atarak öldürürse o da ebedî ve daimî olarak cehennem ateşine düşecektir.”³⁴

Büyük günahlardan bir diğeri, ganimet malında hırsızlık yapmaktır. Hz. Resûlullah ganimetten bir hırka çalan kimse hakkında ashabını bilgilendirirken onun cehennemlik olduğunu da haber vermiştir.³⁵

Yalan yere yemin ederek elde edilen her türlü gelir, zulüm ve haksızlığa dayanmaktadır. Bu şekilde Müslüman kardeşinin hakkını elinden alan kişi hakkında Hz. Peygamber “...Allah ona cehennemi vacip kılmış, cenneti de haram kılmıştır.”³⁶ buyurmuştur.

Dilenmek ancak zarurî durumlarda ve zaruret durumu ile sınırlı olarak caiz olur. Bir kişinin asgarî de olsa geçimini sağlayacak durumu var ise başkalarından dilenmesi caiz değildir. Malını artırmak için dilenenler hakkında Hz. Peygamber, bir kişinin ihtiyacı olmadığı halde başkasından dilenerek aldığı malı, ateş parçasına benzeterek uhrevî azaba uğrayacağı uyarısında bulunmuştur.³⁷

Başkasının malını, mülkünü gasp etmek büyük bir zulümdür. Böyle bir yanlışla düşülmemesi için Hz. Peygamber şu şekilde uyarıda bulunmuştur: “Her kim zulüm yolu ile bir karış yer alırsa, Allah onu kıyamet gününde yedi kat yerden boynuna dolar.”³⁸

Bir müslümanın diğer varlıklara sebepsiz yere zarar vermesi caiz olmadığından bu tür bir eylemde bulunmak dünyevî ve uhrevî cezayı gerektirecektir. Nitekim dünyada insanlara azap edenlerin ahirette Allah

³³ Nüreddin es-Sâbüni, *Mâturîdiyye Akâidi*, trc. Bekir Topaloğlu, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1982), 169; Ebû'l-Hasan Nureddin Ali el-Kârî, *Şerhü'l-fikhi'l-ekber*, (Beyrût: Dârü'l-Küttübü'l-İlmiyye, 1984), 139.

³⁴ Müslim, *İmân*, 175.

³⁵ Bkz. Müslim, *İmân*, 182.

³⁶ Müslim, *İmân*, 218.

³⁷ Bkz. Müslim, *Zekât*, 105.

³⁸ Müslim, *Müsâkat*, 137.

Teâlâ tarafından azaba uğratılacağı zikredilmektedir.³⁹ Bu durum tüm canlılar için geçerlidir. Nitekim bir kediyi aç, susuz bırakıp hapsederek ölümüne sebep bir kadının bu davranışı sebebiyle cehennemi hak ettiği bildirilmiştir.⁴⁰

Mahkeme sürecinde haksız olduğu halde hâkimin hatalı karar vermesini sağlayarak davayı kazananlar hakkında Hz. Resûlullah, bu şekilde haksız yere alınan malın ve mülkün ateşten bir parça olacağını haber vermiştir.⁴¹

Erkeklerin altın takı kullanmaları yasaklanmıştır. Altın yüzük takanların durumu, ateşten bir kor tutmaya götüreceği haber verilerek⁴² mü'minler günaha düşmemeleri için uyarılmıştır.

Cihada çıkarken, ilim öğrenip-öğretirken, malını infak ederken Allah rızasını gözetmeyip sırf dünyevî menfaat hedefleyenlerin yüzüstü sürüklenerek cehenneme atılacağını bildirilmesi,⁴³ halis mü'minler için etkili bir uyarıdır.

Mü'min bir kul, her zaman Yüce Yaratıcının yardımını talep eder. Zor durumda kalınca yardımcı ve koruyucu bulamamak kişi için felakete eşdeğerdur. Kıyamet gününde Allah'ın rahmet tecellisinden mahrum kalmak bir kulun karşılaşabileceği en kötü durumdur. Hz. Peygamber bazı günahları işleyenler için "Allah kıyamet gününde onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak, onları tezkiye etmeyecektir." şeklinde uyarılarda bulunmuştur. Nitekim hadislerde; elbisesini kibirle yerde sürükleyenlere,⁴⁴ yaptığı hayrı ve iyiliği başa kakanlara, ticarete yalan yere yemin ederek kâr elde etmeye çalışanlara,⁴⁵ zina eden ihtiyarlara, yalancı devlet başkanlarına⁴⁶ kıyamet gününde Allah'ın bakmayacağı, onlarla konuşmayacağı ve onları tezkiye etmeyeceği haber verilerek günah olan bu tür yanlış davranışlardan uzak durulması gerektiği haber verilmektedir.

İslam hukukunu beşerî hukuk sistemlerinden ayıran vasıflardan birisi de dünyevî ve uhrevî olmak üzere iki yönlü müeyyide gücüne sahip olmasıdır. Örnek olarak zikredilen bu hususlar uhrevî azaba delalet etmekle

³⁹ Bkz. Müslim, el-Birr ve's-Sıla, 118.

⁴⁰ Bkz. Müslim, Selâm, 151.

⁴¹ Bkz. Müslim, Akdiye, 4.

⁴² Bkz. Müslim, el-Libâs ve'z-Zînet, 52.

⁴³ Bkz. Müslim, İmâre, 152.

⁴⁴ Bkz. Müslim, el-Libâs ve'z-Zînet, 43.

⁴⁵ Bkz. Müslim, İmân, 171.

⁴⁶ Bkz. Müslim, İmân, 172.

birlikte, işlenen günahın çeşidine göre dünyevî cezasının bulunması da söz konusu olabilmektedir.

E. “Lanete Düşme” ve “Beddua Alma” Uyarısında Bulunmak

Hz. Peygamber'in hayatında kendi şahsına yönelik karşılaştığı kötü muameleler ve olumsuz durumlar sebebiyle lanette bulunduğu ve beddua ettiği görülmemektedir.⁴⁷ Hatta ashab, kendisinden müşriklerin işkence ve eziyetleri sebebiyle beddua etmesini talep ettiğinde O, lanetleyici olarak değil rahmet olarak gönderildiğini ifade ederek bu isteği reddetmiştir.⁴⁸ Ancak bununla birlikte bazı günah davranışların doğuracağı vebali ifade etmek üzere lanete düşme uyarısında bulunduğu görülmektedir. Tarihte işledikleri günahlar sebebiyle lanetlenen toplumlar olmuştur. Hz. Resûlullah, ümmetinin bu duruma düşmesine engel olmak üzere zaman zaman lanete düşmeme uyarısında bulunmuştur.

Nitekim Hz. Peygamber, tevhid inancından uzaklaşan Yahudi ve Hıristiyanların yaptıklarından ümmetini sakındırmak için şöyle buyurmuştur: “Allah'ın laneti Yahudi ve Hıristiyanlara olsun! Onlar peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler.”⁴⁹ Bu konudaki hatalı davranışta bulunanlara lanet edilmesi yapılan günahın büyüklüğünden kaynaklanmaktadır. Çünkü bu tür uygulamalar peygamberlerin beşeri yönleri yok sayılıp, ilahlık vasıfları verilmeye başlanmasına yol açmakta bu durum da şirke düşmeye sebep olmaktadır.

Lanete düşmeme uyarısının bulunduğu bir başka günah ise faizdir. Hz. Peygamber'in faiz yiyene, yedirene, kâtibine, şahidine lanet etmiş olması⁵⁰ faizli işlem yapmanın büyük günahlardan olduğunu göstermektedir. Bu uyarı, fikhî hükmü haram olan faizden kaçınma bakımından etkili bir uyarıdır.

Lanete uğramama konusunda hadislerde mevcut olan bir başka ifade ise “Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti üzerine olması” şeklindedir. Bir Müslümanın verdiği emanı bozanlar, (öz babasından) başkasının oğlu olduğunu iddia ederek nesep bağına zarar verenler, Medine'nin haremünde bidat işleyenler yahut bidatçıyı barındıranlar “Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti üzerlerine olacaktır” ifadeleriyle uyarılmışlardır.⁵¹ Aile

⁴⁷ Ebû'l-Fidâ İmâdüddin İsmâil İbn Kesîr, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, (Beyrût: Dâru'l-Ma'rife, 1976), II, 150.

⁴⁸ Bkz. Müslim, *el-Birr ve's-sıla*, 4704.

⁴⁹ Müslim, *Mesâcid*, 22.

⁵⁰ Bkz. Müslim, *Müsâkât*, 106.

⁵¹ Bkz. Müslim, *Hac*, 467-468.

birlikteliği eşler arasında karşılıklı hak ve sorumluluklar doğurmaktadır. Taraflardan birisinin mağduriyetine yol açacak şekilde sorumsuzca davranışlarda bulunmak, ailede huzursuzluk doğuracağı ve haksızlıklara kapı açacağı için yasaklanmıştır. Buna sebebiyet verenlerin meleklerin lanetine uğrayacağı haber verilmiştir.⁵²

Bir Müslüman hareket, huy ve davranışları ile diğer insanların gıpta ve hayranlıkla takip ettiği bir kişi olmalıdır. Halkın kullandığı bir alanı kirletenler veya çevreye zarar verenler, diğer insanların lanet ve bedduasına muhatap olabilmektedir. İdeal bir Müslümandan beklenen davranış, insanların lanet etmesine sebep olacak davranışlardan kaçınmasıdır. Hz. Peygamber yollara ve halkın dinlendiği gölgeliklere tuvalet ihtiyacını gidermenin yasak olduğunu haber verirken “İnsanların lanet edeceği bu davranıştan sakının.”⁵³ şeklinde beyanda bulunmuştur. Bu durum, Resûlullah’ın halkın lanetleyeceği kişi olmama vurgusu ile Müslümanları ikaz ettiğini göstermektedir.

Bir diğer örnek ise, hendek savaşı sırasında müşriklerin sürekli saldırması sebebiyle Müslümanlar ikindi namazı kılma imkânı bulamamaları üzerine Resûlullah’ın güneş batıncaya kadar ikindi namazını kılmaya fırsat vermeyen müşrikler hakkında “Allah onların kabirlerini ve evlerini ateşle doldursun.”⁵⁴ diye beddua etmesidir. Bu durum namaz kılmaya engel olan kişiler için çok açık ve etkili bir uyarıdır.

İnsan mal, mülk edinme arzusuna sahiptir. Bu istek malî sorumluluklar yerine getirilmesi şartıyla herhangi bir problem taşımamaktadır. Ancak, cimrilik yaparak infaktan kaçınanlar hakkında meleklerin “...Allah’ım, malını infak etmeyenlere telef ver.”⁵⁵ diye beddua edecekleri haber verilerek Müslümanlar bedduaya düşmeme konusunda uyarılmaktadır.

Büyük günahlardan olan hırsızlık suçunu işleyenler hakkında Resûlullah’ın “Allah hırsıza lanet etsin...”⁵⁶ şeklinde lanet ifadesini kullanması, hırsızlık suçundan kaçınma bakımından etkili bir uyarı niteliğindedir.

Mescitlerde yitik eşya aramak cemaatin huzurunun kaçmasına sebep olacağı ve cami âdâbına aykırı olacağı için kaçınılması gereken bir davranıştır. Nitekim Hz. Resûlullah böyle bir yanlıştan uzak durulması için kaybettiği

⁵² Bkz. Müslim, Nikâh, 120.

⁵³ Müslim, Tahâre, 68.

⁵⁴ Müslim, Mesâcid, 202.

⁵⁵ Müslim, Zekât, 57.

⁵⁶ Müslim, Hudûd, 7.

eşyayı bağıra-çağıra mescitte arayan kişiye karşı cemaatin “Aradığımı bulamayasın.”⁵⁷ demesine ses çıkarmamıştır.

Hz. Peygamber'in yöneticilik görevi üstlenenlerden halka gereksiz zorluk çıkarana hakkında, “Allahım! Ümmetimin işlerinden birisini üstlenen kimse onlara zorluk gösterirse, sen de ona zorluk göster...”⁵⁸ şeklindeki ifadesi de bu konuda gösterilebilecek başka bir örnektir.

Canlı bir varlığa işkence etme anlamı taşıyacağı için Hz. Peygamber canlı varlıkları hedef tahtası gibi kullananlara⁵⁹ ve hayvanın yüzüne damga vuranlara lanet buyurmuştur.⁶⁰

Ayrıca hadislerde anne-babasına lanet eden, Allah'tan başkası için kurban kesen⁶¹ Müslüman kardeşine silah doğrultan,⁶² saç eken ve ektiren, dövme yapanla yaptıran kişilerin de lanete uğrayacağı haber verilmiştir.⁶³

F. “Büyük Günah” Uyarısı İle Sakındırmak

Haram kılınan herhangi bir davranışı yapan kişinin günaha gireceği açıktır. Ancak her günahın dünyevî ve uhrevî karşılığı bir değildir. Hz. Peygamber'in hadislerinde bazı günahlarla ilgili “kebâir” ifadesinin kullanılması büyük günah kavramını ortaya çıkarmıştır. Büyük günahların neler olduğu ile ilgili yazılan eserlerde bu mevzu hakkında derinlemesine araştırmalar yapılmıştır.⁶⁴

Hz. Peygamber, Allah'ın gazabını gerektiren, fert ve toplum hayatına büyük zararlar veren bazı günahlardan ümmetin uzak durmasını sağlamak üzere bu tür günahları “büyük günah/ helake götüren” olarak tanımlamıştır.

Allah'a şirk koşmak, ana-babaya isyan, yalancı şahitlik, masum bir insanı öldürmek, sihir yapmak, zina etmek, yalan söylemek, yetim malı yemek, faiz yemek, düşmanla savaşırken savaş meydanından kaçmak, namuslu kadınlara zina iftirasında bulunmak hadislerde büyük günah olarak tanımlanmıştır.⁶⁵ Zikri geçen günahların haram hükmünü taşıdığı açıktır.

⁵⁷ Müslim, Mesâcid, 79.

⁵⁸ Müslim, İmâre, 19.

⁵⁹ Müslim, es-Sayd ve'z-Zebâih, 59.

⁶⁰ Bkz. Müslim, el-Libâs ve'z-Zîne, 107.

⁶¹ Bkz. Müslim, Edâhi, 43.

⁶² Bkz. Müslim, el-Birr ve's-Sıla, 125.

⁶³ Bkz. Müslim, el-Libâs ve'z-Zîne, 119.

⁶⁴ Konu ile ilgili ayrıntılı tanım ve görüşler için bkz. Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed b. Ahmed Zehebi, *Kitâbü'l-kebâir*, (Beyrût: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1936); Ebû'l-Abbâs Şehâbeddin Ahmed İbn Hacer el-Heytemî, *ez-Zevâcir an iktirâfi'l-kebâir*, (Beyrût: Dâru'l-Ma'rife, 1988).

⁶⁵ Bkz. Müslim, İmân, 143-146.

Karı ile kocanın birlikteliğinde yaşanan ve sır olarak kalması gereken hususları başkalarına anlatanlar hakkında da, onların kıyamet gününde Allah katında emanete hıyanetin en büyüklerinden birini işlemiş olacağı haber verilmiştir.⁶⁶

G. “Cennete Giremez” Uyarısında Bulunmak

Müslümanların bu imtihan dünyasında temel hedefleri dinin emir ve yasaklarına uyarak Allah’ın rızasına ulaşmak ve cennete girme bahtiyarlığına kavuşmaktır. Hz. Peygamber günah olan bir eylemden uzak durulması için bazen “*Cennete giremez.*” uyarısında bulunmuştur. Bu ikazı alan kâmil iman sahibi bir Müslüman cennet nimetine kavuşamama korkusu ile bahsi geçen günaha uzak durmak için elinden gelen çabayı sarf edecektir.

Komşuluk hakkının korunması gerektiğini birçok defa dile getiren Hz. Peygamber, komşusu şerrinden ve zarar vermesinden emin olmayan kimsenin cennete giremeyeceğini haber vermiştir.⁶⁷ Akrabalık bağınyı korumayıp onlarla irtibatı kesenler hakkında da “*Sıla-i rahimi kesen cennete giremez.*”⁶⁸ uyarısında bulunmuştur.

İnsanlar arasında kin ve düşmanlığa yol açan davranışlardan olan bir yerde konuşulanı başkalarına taşımak (kovuculuk) yasaklanmıştır. Hz. Resûlullah, kovuculuk yapanlar hakkında: “*Cennete giremez.*”⁶⁹ ikazında bulunmuştur.

İdareciler üstlendikleri vazife sebebi ile büyük sorumluluklar yüklenmektedirler. Bu sorumluluklarını olması gerektiği şekilde yerine getirmeyip yönettiği halk kitlesine hıyanet etmiş olarak ölenler hakkında Hz. Resûlullah, onlara Allah’ın cenneti haram kılacağını haber vermiştir.⁷⁰ Konuyla ilgili bir başka bir hadiste ise “*Bir âmir, Müslümanların işini üzerine alır da sonra onlar için çalışıp samimiyet göstermezse onlarla cennete giremez.*” buyrulmuştur.⁷¹

İman etmeyenlerin cennete giremeyeceğini haber veren Hz. Peygamber, “*Birbirinizi sevmedikçe iman etmiş olmazsınız.*”⁷² buyurarak kâmil manada iman sahibi olabilmek için mü’minlere kin beslememek gerektiğini

⁶⁶ Bkz. Müslim, Nikâh, 124.

⁶⁷ Bkz. Müslim, İmân, 73.

⁶⁸ Müslim, el-Birr ve’s-Sıla, 19.

⁶⁹ Müslim, İmân, 168.

⁷⁰ Bkz. Müslim, İmân, 229.

⁷¹ Bkz. Müslim, İmâre, 22.

⁷² Müslim, İmân, 93.

bildirmiştir. Hadisten çıkan sonuca göre, mü'minleri sevmeyip kin ve düşmanlık besleyenler hakikî manada iman ehli sayılmayacaktır. Bu sebeple de cennet nimetinden mahrum kalacaklardır.

Bir başka hadiste ise; ellerindeki kamçılarla insanları dövenlerin ve hal-hareketlerinde cinsel obje olarak dikkat çekmeye çalışanların cennete giremeyecekleri hatta kokusunu bile duyamayacakları haber verilmiştir.⁷³

Hakkında cennete giremez uyarısının bulunduğu bir meselenin fikhî hükmünün -her bir mesele özelinde konunun ele alınması gerekli olmakla birlikte- umumiyetle haram olacağını söylemek mümkündür.

H. Yanlışın Yol Açacağı Zarara Dikkat Çekmek

Hz. Peygamber'in insanları yanlış yollara girmemeleri için yaptığı uyarı şekillerinden biri de hatalı davranışın sebep olacağı zararlara dikkat çekmektir. Akıl ve izan sahibi bir mü'minden beklenen, doğacak zararlardan korunmak için o hatalı davranıştan uzak durmaktır.

Hz. Peygamber bir gün, "Bir kişinin kendi anne-babasına sövmesi büyük günahlardandır" demiş, bunun üzerine yanındaki sahâbîler, " Ya Resulallah! Hiç insan anne-babasına söver mi?" deyince: "Evet, bir adam başkasının babasına söver. O da onun babasına söver. Bir adam başkasının annesine söver. O da onun annesine söver."⁷⁴ buyurmuştur. Burada Resûlullah, insanları başkalarının anne-babasına sövmekten alıkoymak için bu davranışın sebep olacağı olumsuz duruma dikkat çekerek onları uyarmıştır.

Bulduğu yerdeki cemaate yatsı namazını Bakara Sûresini okuyarak kıldırın Muaz'a bu davranışı ile insanları fitneye düşürebileceği uyarısı yaparak daha kısa surelerle namaz kıldırmasını istemiştir.⁷⁵

Çocuklarından sadece birine bağışta bulunan kişinin bu yaptığını doğru bulmayan Hz. Resûlullah, böyle davranırsa çocuklarından eşit derece ilgi ve alaka göremeyeceği ikazında bulunarak bu şekilde davranmaktan vaz geçmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁷⁶

İnsan beyni ile düşünür, kalbi ile hareket eder. Gönül dünyasını İlahî irşada açanlar her zaman istikamet üzere olurlar. Ancak, günah ve isyan ile kalbi katılaştıranlar, kalbinde küfre ve nifaka kapı açanlar şer ve günah üzere bulunurlar. Kalbin mühürlenmesi ihtimali bir mü'min için oldukça ciddi bir

⁷³ Bkz. Müslim, el-Libâs ve' z-Zîne, 125.

⁷⁴ Müslim, İmân, 146.

⁷⁵ Bkz. Müslim, Salat, 178.

⁷⁶ Bkz. Müslim, Hibât, 17.

uyarıdır. Cuma namazının kılmayıp terk edenler hakkında Hz. Peygamber, “Bazı kişiler, ya cuma namazını terk etmekten vazgeçerler yoksa Allah onların mutlaka kalplerini mühürler ve onlar gafillerden olurlar.” buyurmuştur.⁷⁷ Bu durum, yapılan günahın yol açacağı olumsuzluğa vurgu yapılarak sakındırmaya bir örnek olarak kabul edilebilir.

Hukukun temel vasıflarından birisi, kurallara aykırı davrananlara yaptırım uygulama gücünün bulunmasıdır. Hukukî müeyyide çeşitlerinden birisi de yapılan işlemin geçerli olmamasıdır.⁷⁸ Hz. Peygamber’in yanlış bir işten Müslümanların uzak durmasını temin amacıyla, yapılan işlemi hukuken yok sayma uygulaması bulunmaktadır. Ortak malın satımında şuf’a hakkı bulunmaktadır. Şuf’a, satım akdine konu olan bir akarı müşteriye mal olduğu bedel mukabilinde satın alabilme hakkını ifade etmektedir.⁷⁹ Hz. Resûlullah “Şuf’a hakkı, arazi, konut veya bahçe ortaklığında vardır. Bir kişinin ortağına arz edip o kabul ya da terk etmeden (maldaki hissesini) başkasına satışı muteber değildir...”⁸⁰ buyurarak ortağın izni alınmadan yapılan satışları geçersiz kılmıştır. Bu yasağın temel nedeninin doğabilecek muhtemel zararlar olduğunu söylemek mümkündür.

322

Fakihler, dinin emirlerine göre hareket etmeleri konusunda insanlara rehber olacak hükümler beyan ederken fayda-zarar dengesini gözetmekle sorumludur. Zarara yol açacak bir durum söz konusu ise, sağlayacağı kısmî yararı esas almayıp zararın önlenmesine öncelik verilmesi gerekir. Böyle bir durumda, yanlışın yol açacağı zarara dikkat çekerek verilen hükmün gerekçesini açıklamak mümkündür.

I. Günah İşleyenlere Karşı Ağır Bir Tehdit İfadesi Kullanmak

Allah’ın emrini yerine getirmeyen bir kul hem bu dünya da hem de ahirette kayıp ve hüsrana uğrayacaktır. Hz. Resûlullah, zaman zaman ümmetini, emre isyan sonucu uğrayacakları zararlara dikkat çekerek uyarmıştır.

İslam dininde namazların cemaatle kılınmasına çok önem verilmiştir. Vakit namazlarının ve cuma namazının bir arada kılınması, toplumda birlik ve beraberliğin sağlanması, fertler arasında kaynaşma ve dayanışmanın temini gibi pek çok fayda sağlayacaktır. Cuma namazı, Müslümanların

⁷⁷ Müslim, Cum’â, 40.

⁷⁸ Necip Bilge, *Hukuk Başlangıcı*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 1995), 40.

⁷⁹ Hasan Hacak, “Şuf’a”, *İslam’da İnanç İbadet ve Günlük Yaşamın Ansiklopedisi*, (İstanbul: MÜİFV Yayınları, 1997), IV, 209.

⁸⁰ Müslim, Müsâkât, 135.

haftalık olarak bir araya gelmesine vesile olduğu için ayrı bir değere sahiptir. Hz. Peygamber, cuma namazına gelmeyenler hakkında, onların evlerini yakmayı aklından geçirdiğini beyan etmiştir.⁸¹ Cuma namazına gelmeyenlere dünyevî ceza olarak evlerinin yakılması emredilmemiştir. Hz. Resûlullah'ın aklından böyle bir düşünce geçtiğini beyan etmesi cuma namazını özürsüz olarak kılmama hatasına düşmemesi için ümmete yapılan etkili bir sakındırma yöntemidir.

Dinde olmayan bir şeyin dine dâhil edilmesi Hz. Peygamber tarafından işlerin en kötüsü olarak tanımlanmış ve her bidatin dalalet olduğu ikazı yapılmıştır.⁸² Dalalete düşmenin ağır bir tehdit olduğu açıktır.

Hz. Resûlullah, ikinci namazını kaçırانların, ehlini ve malını elinden kaçırmış gibi büyük zararda olduğunu bildirmiştir.⁸³

Namaz kılanın önünden geçenleri uyarmak üzere Hz. Resûlullah *"Namaz kılanın önünden geçen kimse ne ölçüde vebal yükleneceğini bilse onun için kırk (yıl) beklemek önünden geçmekten daha hayırlıdır."* buyurmuştur.⁸⁴

Kâhinlere gidip onlardan yardım bekleyenlerin kırk gecelik namaz sevabından mahrum kalacakları bildirilerek⁸⁵ böyle bir hataya düşmemesi konusunda Müslümanlar uyarılmıştır.

Bir toplulukta kötü bir çığır açan ve bir günahın işlenmesine öncülük eden kimselerin, kendilerinden sonra aynı suçu işleyenlerin günahından hissesinin olacağı⁸⁶ dolayısıyla yükleneceği günahın katlanarak artacağıının haber verilmesi de etkili bir uyarıdır.

Sonuç

Hz. Resûlullah tüm insanlık için müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderilmiştir. Hadisler incelendiğinde bu iki vasfın titizlikle yerine getirildiği görülmektedir. Allah'ın rızasını kazandıracak güzel davranış yapanlar birçok farklı teşvik yöntemi ile müjdelenirken, günah işleyenler de farklı uyarı metotları ile bu davranışlardan sakındırılmaktadır.

Bir davranıştan sakındırılırken kullanılan ifadenin niteliğine göre fiili işlemenin hükmü farklı olabilecektir. Genel bir değerlendirme ve bakış açısı ile ifade etmek gerekirse, kuvvetli ikazların yapıldığı günahlar için haram

⁸¹ Bkz. Müslim, Mesâcid, 254.

⁸² Bkz. Müslim, Cum'â, 43.

⁸³ Bkz. Müslim, Mesâcid, 200.

⁸⁴ Müslim, Salât, 261.

⁸⁵ Bkz. Müslim, Selâm, 125.

⁸⁶ Bkz. Müslim, Kasâme, 27.

hükmü verilirken, bu nitelikte olmayan fiiller için tahrimen ya da tenzihen mekruh hükmü verilebilmektedir.

Hz. Peygamber'in günah olan davranışlardan uyarı metotlarını tespit amacıyla *Sahîh-i Müslim'*de yer alan hadisler özelinde yapılan bu çalışmada, etkili pek çok uyarı yöntemine başvurulduğu tespit edilmiştir.

İman şerefi ile müşerref olan bir mü'minin imanını kaybetmesi en çok endişe etmesi gereken bir durumdur. Bazı günahlarla ilgili olarak, kişiyi nifaka, küfre ve şirke düşüreceği ikazı yapılarak kuvvetli bir uyarı yöntemi kullanılmıştır.

Müslümanlar için Hz. Peygamber'in ümmetine dâhil olmak en büyük saadet iken, bu çerçevenin dışında kalmak en büyük hüsrân olacaktır. Bazı günahları işleyenler için "Bizden değildir." uyarısı yapılarak işlenen hatanın doğuracağı büyük zarara dikkat çekilmiştir.

Ebedî mükâfat ve mücâzatın mekânı olan ahiret yurdunda kaybedenlerden olmamak üzere yapılan ikazlar da hadislerde bulunmaktadır. Uhrevî azaba uğramak, büyük günah işlemek, cennete girememek, Allah'ın yardımından mahrum kalmak ve lanete düşmek şeklinde yapılan uyarıları bu kapsamda değerlendirmek mümkündür.

Günah ve hatalı davranışlardan sakındırmak üzere; yanlışın yol açacağı zarara dikkat çekmek, günah işleyenlere yönelik ağır bir tehdit ifadesi kullanmak, kalbin mühürleneceğini haber vermek gibi farklı yöntemlere başvurulduğu da görülmektedir.

Cahiliye inanç ve anlayışının hâkim olduğu bir toplumun kısa sürede müspet anlamda değişim ve dönüşüm ile yeni bir medeniyetin temellerinin atılmasında en önemli etkenlerden biri de Resûlullah'ın başvurduğu üslup ve yöntemdir. Peygamberlerin varisleri olan âlimlerin başarıya ulaşmaları için Resûlullah'ın metodunu rehber edinmeleri gerekmektedir. Bu durum Resûlullah'ı örnek alabilmek için, hadislerden gerekli tespitlerin yapılmasını gerektirir. Dolayısıyla bu amaca yönelik çalışmaların yapılması elzemdir.

Bir hadis kitabı özelinde yapılan bu çalışmada sınırlı sayıda metot ele alınabilmektedir. Bu sebeple hadis külliyyatının temel eserleri esas alınarak farklı bakış açıları ile daha kapsamlı incelenir ise burada zikredilen hususların dışında Resûlullah'ın uyguladığı pek çok farklı uyarı metodunu tespit etmek mümkün olacaktır.

Kaynakça

- Ali el-Kârî, Ebû'l-Hasan Nureddin, *Şerhü'l-fikhi'l-ekber*. Beyrût: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1984.
- Bağdâdî, Abdülkâhir. *Kitâbu usûli'd-dîn*. trc. Ömer Aydın. İstanbul: İşaret Yayınları, 2016.
- Bilge, Necip. *Hukuk Başlangıcı*. Ankara: Turhan Kitabevi, 1995.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil. *Câmiü's-sahîh*. Beyrût: Dâru Tavki'n-Necat, 1422.
- Cebeci, Suat. *Etkili Din Öğretimi. "Din Öğretimi Yöntemleri"*. İstanbul: Tedef Yayınları, 2010.
- Cürcânî, Seyyid Şerîf. *et-Ta'rîfât*. Beyrût: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1983.,
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as b. İshâk es-Sicistânî. *Sünen*. Beyrût: el-Mektebetü'l-Asriyye t.y.
- Engin, Sezai. *Hız Peygamber'in Yasakları*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2015.
- Hacak, Hasan. "Şu'f'a", *İslam'da İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*. İstanbul: MÜİFV Yayınları, 1997.
- Hayyât, Ebû'l-Hüseyn. *el-İntisar*. trc. Yüksel Macit. İstanbul: Endülüs Yayınları, 2018.
- İbn Hacer el-Heytemî, Ebû'l-Abbâs Şehâbeddîn Ahmed. *ez-Zevâcîr an iktirâfi'l-kebâir*. Beyrût: Dârü'l-Ma'rife, 1988.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İmâdüddîn İsmâil. *es-Sîretü'n-nebeviyye*. Beyrût: Dâru'l-Ma'rife, 1976.
- Karaağaç, Hilmi. "İtikâdî Mezheplerde İman-İslam İlişkisi". *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1 (2002): 103-120.
- Koçyiğit, Talat. "Günahkâr Müminler". *Diyanet İşler Başkanlığı Dergisi* 9 (1970): 91-94.
- Kur'an-ı Kerim*. İstanbul: Define Yayınları, 2012.
- Kutlu, Sönmez. *İmam Mâturîdî ve Mâturîdîlik*. Ankara: Otto Yayınları, 2011.
- Mâturîdî, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed. *Tefsîrü'l-Kur'ânî'l-Azîm*. Beyrût: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2005.
- Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî. *Sahîh-i Müslim Tercüme ve Şerhi*. trc. Ahmed Davudoğlu, İstanbul: Sönmez Neşriyat, 1983.
- Sâbûnî, Nüreddîn. *Mâturîdiyye Akâidi*. trc. Bekir Topaloğlu. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1982.
- Sinanoglu, Mustafa. "İman", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/iman#1> Erişim Tarihi: 20.07.2019.
- Şâtîbî, Ebû İshâk. *el-Muwâfakat*. trc. Mehmet Erdoğan. İstanbul: İz Yayıncılık, 1993.
- Teftâzânî, Sa'düddin. *Şerhu'l-Akâid*. trc. Süleyman Uludağ. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2010.
- Zehebî, Şemseddîn Muhammed b. Ahmed. *Kitâbü'l-kebâir*. Beyrût: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1936.
- Zeydân, Abdülkerim. *el-Vecîz fî usûli'l-fikh*. Beyrût: Müessestü'r-Risâle, 1976.

The Main Methods Used by the Messenger of Allah to Avoid Sins

-In the Example of Hadiths In Sahih-i Muslim-

Citation/©: Özdemir, Ahmet, The Main Methods Used by the Messenger of Allah to Avoid Sins -In the Example of Hadiths In Sahih-i Muslim-, Artuklu Akademi 2019/6 (2), 307-327.

Extended Abstract

The only task of the Prophet (p.b.u.h.) is not limited to sharing the revelation. He was also responsible to explain and to strive for the implementation of Islam in the lives of Muslims from all aspects. When one goes through the the hadith of the Prophet, s/he will see that the Prophet, it is seen that he used many different methods to discourage the sinners from any misconduct.

In this study, the hadith in Saḥīḥ Muslim are used in order to determine the warning methods of the Prophet's towards those who are committing sin. In these hadith, there is found that various effective warning methods were used. In this paper, examples related to this subject are given and these examples are discussed.

By doing this, it is possible to identify the methods of the Prophet used to prevent the believers from sinful conduct. Also, it will pave the way to reach accurate judgments in qualifying an act as disliked (*makrūh*) or forbidden (*haram*). This identification process is primarily the duty of the jurists. In addition this process, it is also in the area of responsibility of the jurists to prevent the believer from unlawful acts in individual and social life. The hadith and the warning methods of the Prophet are the main sources for the jurists who will fulfil this duty. For a believer, losing faith is one of the issues that one should be worried. For sincere people, the Prophet's methods are very effective in avoiding misconduct.

In some of the hadith, the Prophet (p.b.u.h.) declared that it is not of us to avoid a sinful movement. Hell is the place where human beings who are sent to this world for the test will arrive as a result of sin behaviours. The Prophet warned the ummah to stay away from committing sin by recalling the punishment. He did not curse due to the ill-treatment that man kind faced in his life. There have been societies cursed for their sins in history. For this reason, the Messenger of Allah warned Muslims not to fall into the same curse. On the Day of Judgment, the deprivation of God's mercy is the worst situation that mankind can face. The Prophet (p.b.u.h.) warned those who committed some sins: "Allah will not speak to them on the Day of Resurrection, He will not look at them, He will not clear them." Causing too much harm to the life of individuals and to the society have been defined as great sins which are among the sins that require the wrath of God. Expressing a sin as a great sin is one of the effective ways of warning.

In this world, the main objective of Muslims is to live a life by obeying the commandments and prohibitions of religion, to reach the consent of Allah and to have the opportunity to enter heaven. There is a reminder that sinners cannot enter heaven. A faithful Muslim who receives this warning will make every effort to stay away from the sin in fear of not being able to get the blessing of heaven. There is also a warning in the hadith that the hearts of sinners will be sealed. The possibility that the heart of the believer can be sealed for committing sin is a very serious warning for a believer. One of the ways in which the Prophet warns people not to enter in unlawful acts is to draw attention to the damages caused by misconduct. What is expected from a believer is to avoid any misconduct in order to be protected from harm. A person who does not obey Allah's command will be lost and frustrated both in this world and in the Hereafter. The Messenger of Allah, from time to time, warned his ummah by pointing out the conclusions that he would face as a result of the rebellion. By declaring that the wrong deeds are not legally valid, it is ensured that Muslims give up wrong practices. Scholars who guide the ummah must apply the method of the Messenger of Allah to succeed. In this paper, only a limited number of methods could be addressed, which is obtained from the hadith book mentioned before. As a recommendation, for further comprehensive academic studies on this subject, the hadith books should be reviewed from other perspectives, so the methodology used by the Prophet to guard the believers from sins can be comprehend deeper.